

Danas

PETAK, 11. novembar 2016. ||| broj 6983 ||| godina XX
cena 40 din, 20 den, 1 KM, 0,7 EUR (CG), 0,7 EUR (SLO), 5 kuna, 1,2 EUR (GR)
www.danas.rs

ALBION BOOKS

objavljuje

**BORIS
DŽONSON,
autor,**

u

Beogradu,
u knjižari
Geca Kon

„Faktor Čerčil“ je na prvom mestu priča o ratnom lideru i političaru od rase koji je u odsudnim trenucima bio na pravoj strani istorije. Istorije koju je sam pravio.

MATINE KOD GECE KONA

Šef Forin ofisa Velike Britanije Boris Džonson, tokom svog boravka u Beogradu, danas je kao autor knjige „Faktor Čerčil“ gost svoga ekskluzivnog srpskog izdavača Albion buksa u knjižari Geca Kon. Na tome kežuel matine sagovornici će mu biti nekoliko vodećih novinara, čiji je kolega Džonson nekada bio. Razgovaraće se o Džonsonovoj knjizi, ali i o istoriji i aktualnim odnosima Britanije i Srbije.

“

Prilikom ronilačke obuke na vojnoj akademiji Sendhrist, koju je upisao tek iz trećeg puta, mladom Čerčilu je sa ruke spao sat koji mu je poklonio otac. Kada mu iz nebrojenih pokušaja nije pošlo za rukom da sa dna ledene i mutne reke izroni dragocenu uspomenu, Čerčil je zajedno sa svojim drugovima pitomcima pregradio reku. Promenivši joj nakratko tok, na dnu presahlog rečnog korita pronašao je očev poklon. Želja da ne razočara oca, kao životni motiv, i herkulovska snaga volje da, prevazišavši poznatog oca, prevaziđe iskonski kompleks, čine osnovne elemente pokretačke sile i čeličnog karaktera junaka Džonsonove knjige.

Knjiga Borisa Džonsona o Čerčilu ili ČOVEK KOJI JE STVARAO ISTORIJU

Čerčilova politička uverenja Boris Džonson naziva poluideologijom – levičarskim konzervativizmom, mešavinom imperijalizma i romantizma na strani radničke klase

piše
Dušan Spasojević

Sve počinje i završava se 28. maja 1940. godine. Francuska je poklepla, Rusija i SAD stoje po strani. Jedna za drugom, kao snoplie, pod naletima Vemahta padaju prestonice širom Evrope. Na južnoj obali Lamanjsa, već četiri dana, pola miliona britanskih vojnika prepušteno je na milost i nemilost neprijateljskim pancerdivizijama. Ratni kabinet u Londonu, tog majskog poslednjeg dana, razmatra Musolinijev ponudu da Engleska sa Nemačkom sklopi separatni mir.

U maloj zagušljivoj sobi većina predvođena Nevilom Čembrenlom i lordom Halifaksom je „za“. I izvan ta četiri zida neka utučeno oseća se u celom javnom životu. Tiražni Dejli je „za“. Ugleđni londonski Tajms takođe. I Džordž Bernard So je za politiku popuštanja. Kao i stari Dejvid Lojd Džordž, premijer iz vremena Velikog rata. Predsednik francuske vlade, Pol Rajmon, koji se toga dana našao u Londonu, je „za“. Svi odreda, ulikujući i kraljevsku porodicu, navijuju za razgovore sa Hitlerom. Samo jedan čovek je protiv. Vinston Leonard Spenser Čerčil. Sam protiv svih.

Kada je 1936. godine Stenli Boldvin sastavljao vladu, primetio je da za Čerčila mora biti mesta na klupi za rezerve – „jer će zemlji ubroj biti neophodan da bi joj služio ka ratni premijer“. Jedna kratka, i na prvi pogled ne mnogo važna, epizoda možda i ponajbolje dočarava od kakvog materijala je sadzani i čijom rukom iskovan legendarni ratni premijer. Prilikom romilačke obuke na vojnoj akademiji Sendhrist, koju je upisao tek iz trećeg puta, mladom Čerčilu je sa ruke spao sat koji mu je poklonio otac. Kada mu iz nebrojenih pokušaja nije pošlo za rukom da sa dna ledene i mutne reke izroni dragocenu uspomenu, Čerčil je zajedno sa svojim drugovima pitomcima pregradio reku. Promenivši joj nakratko tok, na dnu presahlog rečnog korita pronašao je očev poklon. Želja da ne razočara oca, kao životni motiv, i herkulovska snaga volje da, prevazišavši poznatog oca, prevaziđe iskonski kompleks, čine osnovne elemente pokretačke sile i čeličnog karaktera junaka Džonsonove knjige.

Popularna predstava o Čerčili podrazumeva imidž zadrog konzervativca, nadmenog aristokrata koji je branec postojećih poredk u stvari branio privilegije stečene rođenjem. Rodenjem u Palati Blenam, toliko raskošnoj i velelepnoj, jedinoj građevini u Engleskoj koja se naziva palatom, a da ne pripada kraljevskoj porodici ili crkvji. Međutim, Džonson nam u svojoj knjizi predstavlja jednog drugog Čerčila. Čerčila arhitektu prvih socijalnih primanja za nezaposlene, tvorca centara za zapošljavanje i autora minimalne zakonom zagarantovane plate za radnike. Iako, po rečima supruge Clementine, nikada nije ušao u autobus, a samo jedanput u londonski metro, Vinston Čerčil je bio rodonaćelnik, „države blagostanja“. Kako bi došlo do preraspodele nepravedno stičenog

roditeljske pažnje i ljubavi. Priča o sinu koji je, po sopstvenom priznanju, sa svojim ocem razgovarao samo pet puta. Sa ocem, čija se politička karijera završila neslavno, ostrakizmom u kome je u najgorim mukama umro od sifilisa. Pred nama je priča o najplaćenijem reporteru u istoriji engleskog žurnalizma. O mladom Čerčilu, koji je, po Džonsonovim rečima, položio najvažniji novinarski ispit: čitalac mu je bio na prvom mestu. Ovo je priča o hrabrom vojniku i ratnom zarođeniku. O pustolovu u neprestanoj potrazi za uzbudnjima i novim horizontima. Ovo jeste i priča o književniku koji nikada nije upisao fakultet, ali je na engleskom jeziku objavio više od Šekspira i Dikensa zajedno i 1953. godine dobio Nobelovu nagradu za književnost. Ali „Faktor Čerčil“ je na prvom mestu priča o ratnom lideru i političaru o rase koji je u odsudnim trenucima bio na pravoj strani istorije. Istorija koju je sam pravio.

Kada je 1936. godine Stenli Boldvin sastavljao vladu, primetio je da za Čerčila mora biti mesta na klupi za rezerve – „jer će zemlji ubroj biti neophodan da bi joj služio ka ratni premijer“. Jedna kratka, i na prvi pogled ne mnogo važna, epizoda možda i ponajbolje dočarava od kakvog materijala je sadzani i čijom rukom iskovan legendarni ratni premijer. Prilikom romilačke obuke na vojnoj akademiji Sendhrist, koju je upisao tek iz trećeg puta, mladom Čerčilu je sa ruke spao sat koji mu je poklonio otac. Kada mu iz nebrojenih pokušaja nije pošlo za rukom da sa dna ledene i mutne reke izroni dragocenu uspomenu,

često

samo četraest sekundi. Knjiga „Faktor Čerčil“ – kako je jedan čovek pravio istoriju“ (Hoder i Stauton, London, 2014) Borisa Džonsona, bivšeg novinara, sada popularnog gradonačelnika Londona i političara koji ne krije ambiciju da preuzeme vođstvo nad Konzervativnom strankom (a potom i kormilo Engleske), nije mogla da bude publikovana u boljem trenutku. Pre neki dan navršilo se pedeset godina od Čerčilove smrti i ambiciozni autor iskoristio je taj povod da svoje ime čvrsto vežu uz najslavnije sunarodnika dvadesetog veka. Čitaocu ove brilljantno napisane biografije, koju je krajem minuline godine objavila londonska izdavačka kuća „Hoder i Stauton“, ova knjiga može da posluži kao podsećanje da današnja Evropa nije delo nekakve metafizičke zajednice za ugajil i čelič, već plod „krvi, suza i znoja“ pobednika u poslednjem svetskom ratu.

Noseću tezu, da je njegov junak ključni faktor moralnog uždužnina Velike Britanije u Drugom svetskom ratu, Džonson razvija vodeći čitaoca kroz tri paralele priče. O jednoj porodici, o politici i najznačajnijim događajima prošlog veka.

Pred nama je priča o detinjstvu bez

bogatstva, zalagao se za uvođenje poreza na nepokretnu imovinu uperenog protiv aristokratije kojoj je i sam pripadao. Da bi protivnicima socijalnih reformi iz 1909. i 1910. godine uvratio na kritike, zalagao se za ukidanje Doma lordova u kome je sedela nekolicina njegovih bliskih rođaka. Kao ministar unutrašnjih poslova, Čerčil je skraćivao trajanje zatvorskih kazni, a boravak zatvorenika u sarmici sveo na najmanju moguću meru. Prvi je napravio razliku u statusu između političkih i običnih zatvorenika, i tako uveo praksu koja se zadržala i do današnjih dana. Malo je poznato da se Vinston Čerčil, inače političar koji je komunizam smatrao duhovnom deformacijom i teškom bolešću poput kuge, uporno zalagao za nacionalizaciju zelenic. I da je lično zasluzan za spuštanje starosne granice za penziju sa sedamdeset na šezdeset i pet godina. Istorija je, čini se, htela da najveći simbol konzervativne Engleske, rukovan od isključivo državnog razlogom – strahom od komunizma i željom da imperija bude stabilna, bude začetnik socijaldemokratske „države blagostanja“. Nije slučaj da Boris Džonson svog junaka naziva „najprogresivnijim političarem svog vremena“.

Za svog političkog uzora, piše Džonson,

Čerčil je od oca nasledio Bendžamina Dizraelija. Toliko je ovaj znameniti državnik i političar iz devetaestog veka inspirisao

Vinstonu i njegovog oca Randolphu da mu se u kuci Čerčilovih neretko tepalo sa „Dizi, taj stari Jevrejin!“. Sam Čerčil nije mnogo mario za političke partie. Prvi put za narodnog poslanika izabran je 1900. godine kao

konzervativac, da bi već na sledećim izborima prešao u redove liberala predvodjenih Velšaninom Dejvidom Lojd Džordžom.

Jedinim čovekom iz sveta politike koga je ikada poštovao i kome je puštao prednost nad sobom i svojim ličnim ambicijama. „Političke partie su kao konji“, govorio je Čerčil, „birao ono sedlo koje će te odvesti najdalje i najbrže.“ Čerčilova politička uverenja Boris Džonson naziva poluideologijom – levičarskim konzervativizmom, mešavinom imperijalizma i romantizma na strani radničke klase. Kada je iz Konzervativne stranke prešao u liberalne, torijevi su Čerčilu nadenuli nadimak „pacov iz Blenama“. Iako se dve decenije kasnije vratio u staro jato, nikada mu nisu oprostili ovo neverstvo. Današnja ikona Konzervativne stranke, Čerčil je 10. maja 1940. godine, kada je od Čembrelena, popustljivog prema Hitleru, preuzeo vladu, dočekan na nož od strane većine poslanika ove partije. Nazivali su ga pogrdnim imenima: kopilotem i pijancem, izdajnikom i avanturistom, poredili ga sa Hitlerovim pouzdanim Geringom. U svojoj knjizi pisac ne biži od Čerčilovih mana. Njegov veliki junak pravi samo velike greške. Džonson

ih, jednu po jednu, detaljno analizira. Tu su najveći promašaji saveznika u Prvom svetskom ratu – neuspela odbrana Antverpena i tragedija na Galipolu, za koju je, kao priv lord admiralteta, direktno odgovoran Vinston Čerčil. Danas je gotovo nezamisivo, zaključuje Džonson, da jedan političar posle tako krupnih propusta ne samo nastavi karijeru već uspe da se popne na najviši tron. Još je manje zamislivo da jedan ministar u ratnoj vlasti, kao Vinston Čerčil pod jesen 1915. godine, kako bi okajao svoje grehe, u činu potpukovnika lično preuzeo komandu nad pešadijskim bataljonom u rovovima zapadnog fronta. Međutim, kao najveći zabludu u pašićevoj dugoj karijeri Vinstonu Čerčilu, Džonson vidi žestoko, „šovinističko i sebično“, opiranje samostalnosti Indije. Mahatma Gandjija Čerčil je potcenjivački nazivao polugolim fakirom, a o samoj Indiji nije znao mnogo. Džonson zaključuje da je, u slučaju Indije, njegov junak bio na pogrešnoj strani istorije.

Džonson tvrdi da je Čerčil najveći i najiskreniji frankofil među svim premijerima Britanije. Obožavao je Francusku. Njegovi roditelji venčali su se u Parizu. „Francuska je civilizacija“, umeo je često da kaže, i Francuzima na taj način prizna superiornost njihovog načina života. Jedini strani jezik koji je ikada učio bio je francuski. Verovao je u veličinu Francuske i doživeo ogromno razočaranje zbog poniženja koje je u maju 1940. godine pretplela saveznička francuska vojska. Vojska kojom je nekada komandovao Napoleon, čovek čiju je bistro do kraja života držao na svom radnom stolu. Čerčil put je, rizikujući sopstveni život, u kratkom vremenu od napada Nemačke do njene kapitulacije, odlazio u Francusku kako bi obodrio svoje kolege i francusku javnost da istraju u pružanju otpora Hitleru. Poslednji put 12. juna, kada je, po strahovitoj oluci, preleto Lamanj. Tada ga je predsednik francuske vlade Pol Rajmon zamolio da „Francusku oslobođi njenih obaveza i dozvoli joj da se preda“. Već 17. juna 1940. godine iz Londona se, preko BBC-jevog svetskog radio-servisa, prvi put oglasio do tada malo poznati brigadni-general Šarl de Gol. Džonson, namerno ili slučajno, ovu epizodu zaobilazi u svojoj knjizi. Autor ovog prikaza neće preterati ako kaže da De Gol i njegova slobodna Francuska najveći zahvalnost duguju Vinstonu Čerčilu.

„Ako ova naša duga otrska priča naposletku treba da se okonča, nek se okonča tek kada svaki od nas bude ležao na zemlji, gušćeći se u sopstvenoj krvi.“ Ovim rečima je Vinston Čerčil tog 28. maja 1940. godine završio govor kojim je, na najvažnijoj sednici vlade kojoj je predsedavao, kolebljivu i obeskušenu većinu prelomio na pravu stranu istorije. Istorije koju je sam doživio. Sam protiv svih. Knjiga „Faktor Čerčil“ iz najmanje nekoliko razloga zasluzuje da bude prevedena na srpski jezik. Na prvom mestu to zaslужuje njen glavni junak koji je u dva navrata u prošlosti stoljeću bio naš ratni saveznik. To svakako zasluzuje i njegov autor, u čijem se nadahnutom pisanju sve vreme prepliću Džonson, novinar i Boris, političar sa najvišim ambicijama. Naposletku, ova knjiga možda posluži kao podstrek njegovim srpskim kolegama da uzmu pero i naširoj publici predstave prijemčivu biografiju nekog od naših slavnih predaka.

Autor je ambasador Srbije u Grčkoj (2016–)

Tekst je objavljen 7. februara 2015.
u Danasu

FAKTOR RANDOLF

Usvojih sedamdeset trećoj godini Vinston Čerčil je napisao jedan interesantan esej, koji nije nameravao da objavi – bači ne pre svoje smrti. U njemu je zabeležio svoje slabosno iskustvo iz 1947. godine. Slavni dan rata i vodenja države su završeni, a on se nalazio u svom studiju u letnjikovcu u Cartvelu.

Spremao se da sliku kada je osjetio nešto čudo – kada se okrenuo da bi video što se desava, video je svog oca kako sedi u fotelji. Randolph je zmirkao i vrteo svoju cibarsku tabaku, i bio je bio onakav kakvog ga se Čerčil sećao iz retkih trenutaka kada je bio ljubazan prema svom sinu.

Tada se odigrao jedan vrlo oštar razgovor. Shvativši da tokom pedeset dve godine koliko je mrtav – u političkoj izolaciji i sfilističarskom očaju – Randolph ne zna šta se desilo u svetu, Čerčil počinje da prihvati da se njegove sposobnosti polako gase, da je počeo da guta slogove i da je izgubio nekadašnju oratorsku ištrku; jednom prilikom, dok je sedeо u publici neko je zazvao, a Čerčil tinejdžer se uvratio i prositao: „Prestani da galamš, uobičajeno radikalčin!“

Kada je Čerčil došao u svoje dvadesete godine, njegov odnos sa ocem je brojao svoje poslednje zlatne trenutke. Pozivao ga je na rukove sa velikim i poznatim ljudima poput Džoa Čembrelene, Herberta Henrika Askvita i lorda Rousberija, i on je uspeo da opravda poverenje: „Mnogo se opametio“, primetio je njegov otac, „a i postao je stabilniji... Sandherst je učinio čudo od njega.“ Čerčil je, po sopstvenim rečima, sanjao o tome da postane politički koristan svom ocu, da mu se pridruži u Parlamentu

ga što je Harov u to vreme smatran intelektualno manje zahtevnim.

Randolf je bio na Merton koledžu u Oksfordu gde je bio među najboljima u pravnim naukama. Umeo je tečno da recituje Horaciju. Sa druge strane, Čerčil je popadao na ispitima i jedva je uspeo da se upiše na Sandherst.

Dok se Vinston borio sa svojim karijerom glupaka, posmatrao je očeve meteorski uzlet, napredovanje do pozicije ministra finansija, kao i njegovu dominaciju među Torijevcima; nakon čega se sudbina još okrutnije poigrala sa mladim Vinstonom, tako da je morao da posmatra očev pad. Pretraživo je novine da bi pronašao njegove govorove. Biće mu je potpuno odan. Odbijao je da prihvati da se njegove sposobnosti polako gase, da je počeo da guta slogove i da je izgubio nekadašnju oratorsku ištrku; jednom prilikom, dok je sedeо u publici neko je zazvao, a Čerčil tinejdžer se uvratio i prositao: „Prestani da galamš, uobičajeno radikalčin!“

Kada je Čerčil došao u svoje dvadesete godine, njegov odnos sa ocem je brojao svoje poslednje zlatne trenutke. Pozivao ga je na rukove sa velikim i poznatim ljudima poput Džoa Čembrelene, Herberta Henrika Askvita i lorda Rousberija, i on je uspeo da opravda poverenje: „Mnogo se opametio“, primetio je njegov otac, „a i postao je stabilniji... Sandherst je učinio čudo od njega.“ Čerčil je, po sopstvenim rečima, sanjao o tome da postane politički koristan svom ocu, da mu se pridruži u Parlamentu

gov sin postigao. Otac zaključuje da je njegov sin slike iz hobijske, osrednjeg kvaliteta, koji izgleda živi u

FAKTOR RANDOLF

Nastavak sa III strane

U tome se sigurno krije metafora celog tog poduhvata. Čerčil je rekao da je namerio da „osveti“ svog oca, što je istina. Međutim, on je želeo i da bude bolji. Uzeo je to izudarano platno, puno nikotinskih mrlja i ulepšao ga.

Randolf je bio taj koji je započeo porodičnu tradiciju zarađivanja od novinarstva. Kao što je Čerčil i zabeležio u priči „San“, Randolf je otišao u Južnu Afriku za *Dejli Grafik*, gde je zarađivao neverovatnu sumu od 100 funti po tekstu. To nas ostavlja sa pitanjem kako se Čerčil predstavio svetu?

Otišao je, između ostalog u Južnu Afriku, i postao najplaćeniji novinar svog vremena; a imao je, poput Randolfa, naviku da iritira ljudе koji su mu pomagali u ostvarenju sopstvenih ambicija.

Kakvu je Randolfov lekciju dao sinu o tome kako ući u Parlament? Pokazao je šokantnu neloyalnost prema Torijevcima, i osnovao je grupu koja se zvala „Četvrta stranka“, čiji je glavni cilj bio da napada Gledstona, ali i da dođe kraj rukovodstvu Torijevaca u liku ser Staforda Norkota.

Randolf i drugovi su ga zvali „jarcem“, tako da je jarcu u jednom trenutku prekipelo pa je Randolfu napisao pismo, u kome ga je molio da ne bude više takav drkoš. Randolf mu je odgovorio pismom i dražesno oholim tonom mu odgovorio: „Od kada sam u Parlamentu, uvek sam zastupao svoje stavove, što ću i nastaviti da činim.“

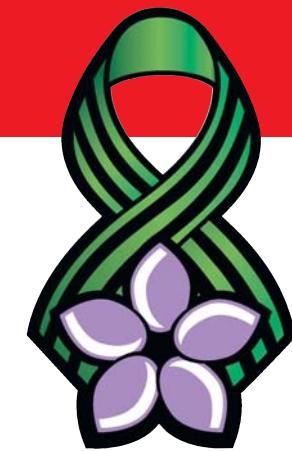
Takov je bio i nastup mladog Čerčila: kada je 1900. ušao u Parlament, počeo je oko sebe da okuplja grupu mladih buntovnih Torijevaca – nazivali su se Hjuligani (Hugligans), u čast Hjua Sesila (Hugh Cecil), jednog od svojih osnivača – i da, uz pomoć randolfovske energije i drskosti, ismeva rukovodstvo stranke.

Randolf je bio prvi koji je pokazao pragmatičan prezir prema samoj ideji partijske lojalnosti. Njegov sin je to kasnije opisao rekvāsi da je omiljena strateška pozicija njegovog oca bilo „posmatranje prvog reda klupa sa obe strane, uzimajući u obzir sve stranke u Donjem domu, sa potpunom nepristrasnošću, što je bilo zadržljivo“.

Kakav je bio Čerčilov odnos prema političkim partijama? Jednom prilikom je rekao – uz dozu iskrenosti kakavu današnja suvoparna politika jednostavno ne bi istrelja – da je biranje političke partije kao izbor konja: biraš grlo koje će te odvesti najdalje i najbrže. Kao što smo se i uverili, on izabere jedno grlo, ali pre nego što on o ugine, on skoči sa njega; skoči na konja liberala; a onda kada će i to glo očigledno odapeti (ili je možda već mrtvo na nogama), on skoči nazad na novog torijevskog paripa. Niko, ni pre ni posle njega, nije bio tako veličanstveno i neponovljivo neloyalan.

Čerčil je veoma rano odlučio da će stvoriti političku poziciju koja je na neki način iznad leve i desnice, koja će oličavati najbolje elemente obe strane, i na taj način će uobličiti volju nacije. Sebe je smatrao centralnom figurom tog svoda, dok je uloga ostalih, manjih elemenata da mu služe kao podrška. Razvio je, uz to, i jednu vrstu poluideologije – levičarsko torijevstvo: imperijalističko, romantično, ali na strani radničke klase.

*Odlomak iz knjige „Faktor Čerčil“
Borisu Džonsonu*

Premijer Aleksandar Vučić o knjizi „Faktor Čerčil“

Čerčil je menjao svoje stavove, mišljenje, političke poruke i poteze, ali ono što nije menjao bila je neverovatna hrabrost i ogromna ljubav prema otadžbini.

Čerčil je bio jedan od najvećih lidera savremenog sveta i pitanje je da li će se u budućnosti pojaviti neko sličan njemu.

Dobro je da postoje i oni koji hoće da uče od Čerčila, što znači da im je ljubav prema otadžbini kao ključna ideja bliža od ostvarivanja sopstvenih interesa.

Kako nekada šarmom i lukavošću da pobedimo onoga ko nam drži mač nad glavom i kako da budemo beskompromisni kad taj mač bude zamahnuo, kao i kako da stojite iza svojih odluka da biste doneli najbolje rezultate za svoje građane.

Neke od Čerčilovih osobina poseduje i autor ove knjige. Knjiga „Faktor Čerčil“ je posebna, ona ne govori samo o Čerčilu, već i o Borisu Džonsonu, koji kroz nju projektuje i sebe.

Fragmenti iz govora na promociji knjige „Faktor Čerčil“, u Beogradu, 28. jula 2016.